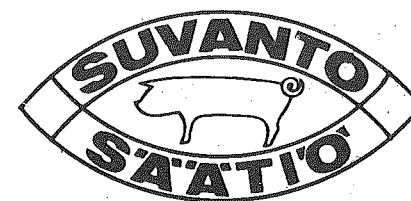

SUVANNON SEUTU

SUVANNON
YMPÄRISTÖN
KOTISEUTU-
LEHTI • Julkaisija

N:o 5 1995
ELOKUU

Kesäkuun 18. päivänä 1995 oli Sakkolan kirkonmäellä väkeä kuin entisaikaan kihupyhänä. Kuvassa niin suomalaisia matkalaisia kuin venäläisiä veteraaneja.

SAKKOLAN PITÄJÄJUHLAT HELSINGISSÄ 6.8.1995

Juhlat alkavat kunniakäynnillä Hieta-niemessä klo 9 sankariristillä ja Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkillä

klo 10 Jumalanpalvelus
Tuomiokirkossa

klo 13 Päiväjuhla Valkoisessa salissa,
Aleksanterinkatu 16-18

Ruokailu ja kahvila ovat samassa paikassa. Viimekertaisen Helsingin pitäjäjuhljen jälkeen on Valkoinen sali kunnostettu ja palvelee entistä paremmin juhlien pito-paikkana.

Kaikki sakkolalaiset ovat sydämellisesti tervetulleita!

Sakkola-Seura ry.
Johtokunta

TOIMITUKSEN TUOLI

Tervehdys Suvannon Seudun lukijoille- ja tekijöille. Ilman aktiivista kirjoittajakuntaa ei tämäkään pitäjälehti olisi käsissä. Kirjoituksia on saatu toimitukseen mukavasti; osa odottelee vielä vuoroaan, sillä kaikki ei kerralla lehden sivuille mahdu.

Mutta nyt tärkein asia mielessä ovat Sakkolan pitäjäjuhlat. Sakkola-Seuran väki on juhlia innolla valmistanut, ja toivottavasti sakkolaiset ystävineen odottavat yhtä innolla sunnuntaiseen 6.8. juhlaan lähtöä. Pitäjäjuhlille on varattuna virallinen ohjelmaosuus, mutta aikaisempien vuosien tapaan jokaisella on lupa luoda tauoilla oma ohjelma-numeronsa tuttuja tapaamisesta.

Toivottavasti tänäkin kesänä pitäjäjuhla käy antoisaksi karjalaiseksi juhlaiksi, jossa myös eri sukupolvet toisiaan kohtaisivat. Helsingin on sellainen paikka, että pitäjäjuhljen lomaan voi sijoittaa vaikka pääkaupunkikierroksen ja varautua olemaan Helsingissä vaikka koko viikonvaihteen.

Juhlat ovat siis käsillä. Juhljen jälkeen ilmestyy tänä vuonna vielä kolme Suvannon Seutua. Kirjoittamiini! -MRT

**Seuraava
Suvannon Seutu
ilmestyy
syyskuussa**

Lehteen tarkoitettu aineisto toivotaan toimitukseen 22.8. mennessä.

Tervetuloa pitäjäjuhliin

Sakkola-Seura on parhaansa mukaan valmistellut pitäjäjuhlia. Olemme Tuomiokirkkoseurakunnan kanssa sopineet osallistumisesta jumalanpalvelukseen. Tuomiorovaasti Mikko Heikka saarnaa ja pastori Veli-Pekka Hänninen toimittaa alttaripalveluksen. Toisena avustajana on pastori Keijo Pusa ja tekstinlukija on myös meiltä, samoin kolehdinkantajat. Paikkana Tuomiokirkko on juhla ja arvokas. Toivottavasti juhla-kiitäytää kirkon!

Jumalanpalveluksen jälkeen välittömästi siirrytään Suurtorin toiseen laitaan Valkoiseen saliin, jonka ravintolassa on mahdollisuus ruokailuun "tingittyyn" hintaan ja nauttia muitakin ravintolan antimia kukkaron mukaan. Ravintolan pitäjän on yksityinen yrittäjä. Sakkola-Seura on neuvottellut tarjoilun hinnoista.

Päiväjuhlan ohjelma on suunniteltu niin, että väliaikana on mahdollisuus paitsi kahvittelemiseen myös tarinointiin.

Ohjelmassa on pyritty mahdollisimman suureen omavaraisuuteen. Ainoastaan tanhuryhmä ja Karelia-kuoro ovat "ulkopuolisia". Juhlapuheen pitää valtiotieteiden maisteri Pentti Patja. Suvanto-Säätiön apurahat jaetaan juhlassa.

Monet ovat käyneet tänä kesänä Sakkolassa ja ehkä sen takia jäi Karjalaisten kesäjuhla väliin. Nyt meillä on oma juhla, johon toivottavasti tullaan oikein joukolla. Erityisesti toivomme nuoria ja lapsia mukaan. Jälkipolvikin on kiinnostunut Kannaksen matkoista ja monet oikein tutkivat juuriaan. Odotamme juhlaansa innostunein mielin!

Sydämellisesti tervetuloa Helsinkiin 6.8.

Eila Aro
Sakkola-Seuran puheenjohtaja

P.S. Kaikki tietävät, ettei Helsingissä ole helppo saada parkkipaikkaa. Hyvällä

onnella voi paikan löytää Suurtorin reunoilta tai kauppatorilta. Paikat ovat maksuttomia, koska on sunnuntai.

Rautatieasemalta ja linja-autoasemalta ei ole pitkä matka kävellä, tai oman auton voi jättää parkkiin keskustan ulkopuolelle ja jatkaa paikallisliikenteellä, mikäli Helsingin liikenne pelottaa. Turvallista juhla-matkaa!

Minne sankarivainajat haudattu Suomessa?

Lappeenrannassa sijaitsevaan Äiti Karjala-patsaaseen on kaiverrettu rajan taakse haudattujen sankarivainajien nimet. Myös Sakkolan miesten nimet on kaiverrettu paikalleen patsaan yhteyteen muiden pitäjien rivistöjen ohien.

Mutta sankarivainajia on haudattuna paljon myös nyky-Suomen hautausmailla. Suvanto-Säätiön puheenjohtaja Esko Kallonen toteaa, esimerkiksi Tampereen seudulla hautausmaita kiertellessään hän on törmännyt tuttuihin nimiin.

Kallonen toivoo, että joskus saataisiin kirjattua ylös kaikki hautausmaat, missä sakkolalaisia sankarivainajia lepää. Siksi omaisten, sukulaisten tai tuttuja toivotaan ilmoittavan tietonsa, joko osoitteella Suvanto-Säätiö, Esko Kallonen, 37560 Kulju tai Suvannon Seutu, 37550 Moisio.

Kalastustietoa kerätään myös Laatokalta ja ympäristöstä

Laatokan ja lähiympäristön entiset asukkaat. Toimin valtion kalatalousoppilaitoksen opettajana ja kerään aineistoa seminaarityötä varten erilaisista kalastusmenetelmistä, kalastustavoista ja pyydyksistä. Valmistuva työ tulee kaikkien kalamiesten hyödyksi.

Olisin kaikista tiedoista kiitollinen. Mahdolliset yhteydenotot kirjallisesti osoitteeseen:

**Ilkka Kuukka, Isännänkatu 9 E
45, 20780 Kaarina**

KUOLLEITA

Jenny **Vanhanen**, omaasukua **Naskali**, syntynyt 21.5.1916. Sakkolassa, kotikylä Pannusaari. Jenny avioitui Väinö Vanhasen kanssa (Röykylästä). Heidät vihittiin Sakkolan kirkossa 24.6.1934. Perhe kasvoi ja muutti myöhemmin Imatralle, josta joutui evakkotielle ja monien vaiheitten jälkeen päätyi Lempäälän Lippoon. Sinne Väinö rakensi heille oman talon. Siellä kasvoivat lapset Ritva, Helka, Marja ja Pauli.

Vuonna 1953 perhe muutti Kanadaan Torontoon. Siellä he ovat eläneet työntäyteisiä vuosia, oppineet englannin kielen, lapset ovat valmistuneet ammatteihinsa ja perustaneet omat perheensä. Väinö Vanhanen kuoli kesäkuussa 1989 ja Jenny sai iäisyyskutsun 9.4.1995. Heidät on haudattu perhehautaan Torontossa.

Syvästi kaipaamaan jäivät lapset perheeseen ja laaja ystävien joukko sekä Suomessa olevat sisarperheeseen ja muut sukulaiset ja ystävät.

Hilja **Saastamoinen**, omaasukua **Häyrinen**, syntynyt 20.11.1912. Sakkolassa, kotikylä oli Koveroja, Vilakkala. Kuoli 2.5.1995. Helsingissä. Hautaus toimitettiin 17.5.

Väinö Johannes **Weisell** syntyi Sakkolan Karholassa 28.6.1905. opettajaperheeseen. Katosi taistelusta vetäytyessä 14.7.1941. Hän opiskeli Ateneumissa piirustusta ja tekstausta, ja oli Helsingin kaupungin töissä. Hän harrasti

ruumiinkulttuuria; pyöräili muunmuassa eräänä kesänä Helsingistä maan pohjoisimpaan osaan, ja ui Suomenlahdessa kuusi kilometriä. Hän pelasi myös ahkerasti pesäpalloa ja sai painonnostossa hopeamitalin.

Kesälomalla hän matkusti ulkomailla. Hän osti Pietarista Eremitashista taide-osteiden valokuvia ja teki niistä ison albumin kirjoittaen kuvien alle venäjäksi ja suomeksi kuvien aiheet.

Hänet siunattiin kentälle jääneenä Petäjäveden vanhainkodin salissa 8.12.1994. Siunaushiekka haudataan Petäjävedelle. Siunauksen toimitti Keuruun kappalainen Lauri Oinon. Siunaustilaisuudessa oli läsnä 70 henkeä.

Mummoni muistolle

Lempi Maria Paksu, omaasukua Hakulinen, syntynyt 9.8.1906. Sakkolassa, kuoli 14.5.1995. Mikkelin maalaiskunnassa.

Kesän lempeä tuuli toi terveiset kaukaa Karjalasta, kun maaemo helmaasi laskimme heimosi lasta. Lauloivat linnut, kukkuivat käet, helkkyen hiljaa, me talteen laitoimme valmista kypsää viljaa.

Oli pitkä se matka ja niin raskas oli taakka, uupui monasti jalka, vaan hän jaksoi loppuun saakka. Hän tiesi sen lähteen, joka väsyneen virvoittaa, ja tunsikin hänet, jolle taakkansa jättää saa.

Ei kukaan saa surren ja nyyhkien mummomme muistoa viettää, vaan kädet ristissä, rukous huulillaan Herraa kiittää, kun korjasi lepon väsyneen matkamiehen, joka kulki tien loppuun, ei jäänyt hän puolitiehen.

Me jätimme hänet huomahan elämän Herran ja uskomme nousevan maasta kirkkaana kerran.

Nämä muistosanat, jotka rautulainen runoilija H. Isolampi on kirjoittanut vuonna 1957 vanhemmilleen, sopivat mielestäni myös mummolleni, Karjalan Kannaksella Sakkolan pitäjässä syntyneelle, länkimestari Hakulisen tyttärelle. Sakkolaan kuuluivat lapsuus ja nuoruus, kunnes pappani Matti vei nuorikkonsa Raudun Vehmaisiin, ensiksi miniäksi Matin kotiin ja myöhemmin oman kodin perustamiseen lähelle kaunista Leinikylän järveä.

Luulen, että nuo Raudussa vietetyt vuodet kuuluvat niihin elämän parhaimpiin, ehtihän myös perhe kasvaa Arvi-pojalla ja Anna-tyttäreillä. Elämä hymyili, kunnes Anna-tytären kuolema toi surua.

Elämän täytyi kuitenkin jatkua, ja se jatkui viljellen Raudun kumpuilevia pelloja, kunnes idän taivaan ylle alkoi kasaantua tummia pilviä, jotka rajan kansa karjalaiset saivat raskaimmin kokea. Aggressiot, joita naapurivaltio suunnitteli, toteutuivat marraskuussa 1939.

Alkoi ensimmäinen evakkotaival. Koti oli jätettävä, vähäiset määrät tavaroita, välttämättöminpiä, mukaan taipaalle.

Muistan kyselleeni mummoltani; olihan Rautu sangen lähellä Pietaria, jot näkkyiks uuvunuuden aikaa Pietarist ilotulitust. Johon hän vastasi, jot näky, mut -39 rupes näkymää sellaista ilotulitust, jota ei ois tarvint nähä.

Suomen vallattua Karjalan takaisin 1942 paluu oli toivoa täynnä. Mite mie olin onnellinen ko myö päästii taas kottii, sano mummo. Mutta vaan noin kaksi vuotta sai Karjalan kansa kotia rakentaa, kun taas lähtökäsky kävi, edessä jälleen vieraat ovet ja veräjät.

Kodin paikka löytyi jo ensimmäiseltä evakkomatkalta tutuksi tulleesta Väärälän kylästä. Uusi elämä sai alkunsa Palosuon korvessa, pikkuruudessa saunamökissä, iloa siihen toi Raili-tytären syntymä. Muutamia viikkoja sitten mummo kertoi, jot mite ol hyvä ko mie sain paistaa piirakoita taas omas paikas.

Viime vuosina kertomukset Karjalasta olivat aina tavatessamme päällimmäisinä. Minulle, karjalaisen kulttuurin ja

VUOSIA TÄYTTÄ- NEITÄ

65 vuotta täytti piiriesimies Aimo **Rastas** 28.4.1995. Saarijärvellä. Entinen kotikylä Sakkolan Riiska. Samana päivänä hän päätti pitkän työnsä Keski-Suomen Valossa, missä oli 46 vuotta, poisottaen armeijan ja teknillisen koulun. Harrastukset urheilu, kalastus ja metsästys.

75 vuotta täytti 14.6.1995. Kaija Margareta **Lindholm**, omaasukua **Vanhanen**. Kotikylä Sakkolan Kirkonkylä. Hän asustelee nykyisin Pirkkalassa.

perinteen vaalijalle nuo hetket olivat kullan arvoisia, ja näistä kertomuksista mummoni luonteenlaatu ja positiivinen elämänasenne tuli hyvin voimakkaasti esille.

Kertoessaan esimerkiksi evakkoon lähdöstä: kesäkuussa 1944 Petäjärven asemalla vallitsi melkoinen kaaos ja junaan viimein päästyään naiset itkivät ja valittivat sitä surkeutta. Mutmie yritin lohduttaa ja välist kerroin vitsilöitä ja sanoin jot voisha tää olla viel pahemminkii, myöhä ollaan sentään elos!

Tuohon valoisaan luonteeseen lie pappanikin aikanaan ihastunut, kun joskus mummon papalta kysyessä: mite se Matil männöö, pappa vastas jot niin kauva männöö hyväst ko Sakkola tyttö sajut keittää.

Viimeksi tavatessamme äitienpäivänä, vain muutama tunti ennen mummon lähtöä, hän istui tupansa sohvalle valkeaa tukkaa hyvin laitettuna ja sanoi, jot mie kävin eile viel permanentis, ko eihä sitä tiä vaik sattuis kohta kuolemaa nii ompaha tukka nästist.

Kun ajattelen menetystä, mikä meitä on kohdannut mummoni poismenton johdosta, totean, ettei se ole ainoastaan äidin, mummon tai isomummon. Se on paljon muutakin, se on osa muistojen kultaista Karjalaa - karjalaisuutta parhaimmillaan. Mutta tämä muisto velvoittaa meitä jäljelle jääneitä entistä enemmän vaalimaan karjalaista perintöä.

pojanpoikasi Markku
Mikkelissä 15.5.1995.

Valmistuneita

Katja Kuronen Lempäälästä valmistui keväällä 1995 merkonomiksi Valkeakosken Seudun Kauppaoppilaitoksesta. Hän on oppilaitoksen kouluttama tuhannes peruskoulupohjainen merkonomi. Katjan isoisä Kalervo Nuora oli lähtöisin Sakkolan Petäjärveltä.

Ylioppilaita

Nokian lukioista kirjoitti ylioppilaaksi Inka Virolainen. Isovanhempien Lyyli ja Väinö Virolainen entinen kotipaikka Sakkolan Petäjärvi.

Hääpäiviä

Kaarina Kuparinen ja Eero Naskali vihittiin Sippolan kirkossa 30.7.1955. Yhteistä taivalta takana siis 40 vuotta.

Perheutiset, suruviestit, valmistuneet, merkkipäivät

Julkaistaan jokaisessa Suvannon Seudun numerossa. Lyhyehköt tekstit asianomaisesta henkilöstä pyydetään laittamaan toimitukseen mieluummin kirjallisena. Mukaan voi liittää myös valokuvan.

Merkkipäivien ja suruviestien tekstit valokuvineen ovat ilmaisen palsta, samoin perheutiset — valmistuneet, vihityt, kastetut.

Lehdestä on mahdollisuus myös varata ilmoitustilaa esimerkiksi kuolinilmoituksille. Hinta on markan palstamillimetritä. Ilmoituspostikin toivotaan kirjallisena toimituksen osoitteeseen Rautasemantie 375, 37550 Moisio.

— Kirjoita tiedot Suvannon Seudun toimitukseen, osoitteella Rautasemantie 375, 37550 Moisio.

Siihe aikoa ko peäkaupungi sakkuloisii alettii rekisteröijä

Peäkaupungi sakkuloist sammoa karsinoa

Sakkola-Seuran perustamistilaisuudessa poseerattiin näin 13.4.1962. Ohessa Eka Karppanen muistelee tapahtumia. Sakkola-Seura järjestää tämänkesäiset pitäjäjuhlat Helsingissä 6.8.

Sakkuloisuutta ei pie peästeä karsinoitumoa (ravistummoa) ko mitäki vanhoa soavii; sitä pitteä voalii ja elvytellä. Sellasii tais tuumaila seporukka sakkuloisii ko ol kerähynt Vilho-päivä viettuo kakkaroi ja piirakkoi parrrii.

Siin heijä peäheäs olki pälähtänt, jot kuiha se oikei käis päiksie jot kaik peäkaupunkilaistuniet Sakkula porsoat soatais kerätyks sammoa karsinoa ja luvetuks mite monta peätä heitä oikei on. Silt istumaltao hyö sit väsäsiitki kirjoitukset ja ilmoitukset lehtie, mis kutsuit rotusiskojoa ja -veljiä Kestkartanol Keskuskatu 7 perentain 13/4 1962 kello 7 illal.

Mie en kylläkeä tuos popruhkas olt, mut ko mie luvint lehest siint kutsust ni mie oattelin, jot kyl siin on pitänt vähä porsas peästeä olla, ko tuollase aja ja paika o valint. Oatelkoaha nyt ; perentakpäivä, aprillikuu kolmastoist ja viel nuo valehtelijaluvut seitsemät siihepeäl.

Mut porsas ko porsas - silhä myös sakkuloist vast arvuo annetoaki. Senäky jo siintäki ko Kestkartanol kerähys perentain kello seitsemältä seitsemänkymment rotusakkuloista. Ja mite monta olkoa pahotelt sitä jot ei olt peäst tulemoa. Mut hyö kyl tulluot sit toisel kertoa.

Olha se metkoa ko mieki pienen

poikan Suvanno seutuvil asunt ja olt sain nähä toisii sellasii ko sillo ol olliet yhtä pienii tai pienempiiki. Ilma nimenuutuo heist ei ois mittää sottuu saantkoa.

Siin se sit synty se helsinkiläisii Sakkola-Seura, - eikä ajas tai paikas olt mitteä vikkoa. Päi vasto: Näi karjalaisii kannaltha se perentak oli paremp ko muut päivät. Sillo neät soatii koko Suomal Karjalaise hallitus.

Eka Karppanen

Keijo Johannes kirjoitti esikoisteoksensa Kalastajan poika kertoo omaelämänsä

Keijo Johannes kertoo esikoisteoksessaan omaelämäkerrallisen tarinansa. Hän kertoo sen "Sinulle", ainoalle ystävänsä. Siksi hän kertoo sen avoimesti, mitään salaamatta, arkaluontoisetkin asiat, samoin kuin oman sisimpänsä paljastaen.

Keijo Johannes kuvaa elämäänsä tapausten kautta, mutta ennen kaikkea tunteiden kautta. Hän kertoo alussa kolmevuotiaan pojan tunteista, miten tämä kokee isänsä kuoleman, kipuun ja ikävän. Kirja kertoo tekijän 12 ensimmäisestä elinvuodesta.

Mutta nämä vuodet sattuvat olemaan kansamme ja varsinkin Karjalan heimon kohdalla varsin traagista ja pienen pojan näkövinkkelistä varsin seikkailunomaista aikaa. Keijo Johanneksen kohdalle on "seikkailuja" sattunut kenties tavallista runsaammin. Hän kertoo niistä elävästi, dramatisoiden, ehkä mielikuvia todellisuuteen sekoittaen, mutta yhtä kaikki uskottavasti.

Kertoja on kalastajan poika Kannakselta, karjalaispoika, joka on elänyt lapsuutensa historian ristiaallokossa ilman

sitä tukea, jota isä tuossa myllerryksessä olisi tarjonnut. Kertomuksen monivaiheisissa tapahtumissa ja kertojan kasvukehityksen nivoitumisessa tapahtumiin ja ympäristöön on tämä tuen puuttuminen jatkuvasti läsnä. Puute korostaa voimakkaasti molempien vanhempien olemassaolon tärkeyttä ihmisen kehityksessä etenkin vaikeina aikoina.

Keijo Johannes on tunneihminen. Hän kertomuksestaan ei pidä hakea logiikkaa eikä tosiasioita. Se tulee elää kertojan mukana muistojen valtaan antautuen. Mielestäni lukija ja etenkin karjalainen "evakko" on se Keijo Johanneksen "ainut ystävä", jolle hän tarinansa kertoo, joten kirjan "Kalastajan poika Kannakselta" toivoisi kuluvan näiden ystävien käsissä.

Kirja on sidottu, kovakantinen ja painoseltaan laadukas. Hinta 100 markkaa plus toimituskulut. Tilata voi numerosta 90 - 5051 897.

Aulis Ukkonen,
professori

**SAKKOLAN KANSALLISPUKU,
koko 44, vuokrattavana.
RÄISÄLÄN ja JÄÄSKEN PUVUT,
koot 42 ja 46, myytävänä.
Soita ja tule sovittelemaan.**

**MIMMI, KÄYTETYT VAATTEET
Osto- ja myynti
Risto Rytinkatu 30, Huittinen
Puh. 932 - 566774**

Uusi kirja jatkoksi Laatokka-sarjaan

Karjalaan liittyvää kirjallisuutta syntyy jatkuvasti lisää. Tähän kastiin kuuluu myös Olavi Väliähoon uusiin, Laatokan puolustajat. Aikaisemmin häneltä on ilmestynyt Laatokan linnakkeet Taipaleen taisteluissa ja Laatokan laineet.

Uusin kirja Laatokan puolustajat perustuu sota-arkiston asiakirjoihin, lähdekirjallisuuteen, sotaveteraanien haastatteluihin, valokuviin ja tarkkoihin karttoihin. Kolmas kirja kertoo Metsäpirtin Osaston viivystystaisteluista Karjalan Kannaksella, Laatokan laivasto-osaston tehtävistä ja ilmavoimien osuutta Laatokalla. Teos kertoo myös Rautatiepatterin tykistötaisteluista, lottien vaarallisista tehtävistä sekä vihollisen pommituksista.

Laatokan puolustajat taistelivat Neuvostoliiton ylivoimaista hyökkäystä vastaan Karjalan pelastamiseksi ja Suomen itsenäisyyden säilyttämiseksi. Kirjassa esitetään myös perusteet ja velvoitteet Karjalan rauhanomaiseksi palauttamiseksi Suomelle.

Olavi Väliäho on syntynyt Järisevän linnakkeen upseerirakennuksessa 1930. Hän on aloittanut opintiansa Taipalen, Terenttilän ja Konevitsan kansakouluissa. Taistelupaikat ja linnakkeet ovat kirjoittajalle tulleet tutuksi jo lapsesta. Väliäho on palvellut puolustusvoimissa 26 vuotta eri varuskunnissa sekä osallistunut YK:n rauhanturvaamistehtäviin.

Kirjaa voi tilata kustantajalta, Karjalan kirjapainolta Lappeenrannasta.

Vaikuttava kunnianosoitus kaatuneiden muistomerkillä

Suomalaiset ja venäläiset veteraanit tapasivat

Jo vuoden ajan valmisteltu venäläisten ja suomalaisten sotaveteraanien kunnianosoitus Sakkolan ja Pyhäjärven sankarihaudoilla sekä Taipaleessa venäläisten kaatuneiden obeliskillä ja tuntemattomien suomalaisten sankarivainajien ristillä kävi toteen 18.6.1995.

Jorma Inkisen ja Esko Kallosen yhdessä matkatoimiston kanssa järjestämä kotiseuturetki oli kerännyt noin sadan hengen joukon, joka ensimmäisenä päivänä teki kotikyläretkensä. Toisena päivänä suoritettut kunnianosoitukset saivat tavallista suuremmat mitat Pyhäjärven ja Sakkolan kirkkomailla sekä Taipaleessa.

Jo aiemmin olivat suomalaiset matkanvetäjät valmistelleet Pietarissa toimivan Karjalan historian ja seudun tutkimusyhdistyksen johtajien, Dimitri Orekhovin ja Eugeni Balasovin, sekä Pietarin sotaveteraanien kanssa yhteistä juhlaa. Oli neuvoteltu ohjelmasta, muonituksesta sekä kuljetuksesta Taipaleeseen.

Tällaisen juhlan järjestely kaikkine aikatauluineen ei ole mikään pieni eikä helppo asia. Tarvitaan kymmeniä puhe- linsoittoja, neuvotteluja, aikalaskelmia ja monia kysymyksiä, jotka on ratkaistava satoja ihmisiä ajatellen. Tarvitaan myös hyvää yhteishenkeä - ja sitä on näissä asioissa mukana olleilla tarpeeksi.

Jo Kiviniemen asemalla odotellessa junan saapumista Pietarista kello 10. oli Kiviniemen kasarmilta tullut kahdella sotilaslinjurilla Kaartin pioneeripataljoonan sotilassoittokunta. Se asettui aseman korokkeelle ja otti junas-

Suomalainen lippuvartio ja juhla-airue Taipaleen venäläisellä muistomerkillä. Vasemmalta Veikko Karvonen, Erkki Hakanen, Esteri Hakanen ja Aarne Karvanen. Venäläisen ja suomalaisen sotilaan asuissa Karjala-ryhmän jäseniä.

ta saapuvat vastaan komealla marssilla.

Junasta purkautui noin 700 tulijaa, joiden joukossa oli yli 100 venäläistä sotaveteraania täysissä juhla-asuissaan kunniamerkit rinnassaan. Meitä suomalaisia oli muutama henkilö vastaanottamassa veteraaneja sekä kotiseutumatkalaisia omalla linja-autolla.

Junasta tuli meille ennestään tuttuja veteraaneja sekä Karjala-ryhmän miehiä ja naisia, joten jälleennäkeminen oli mieltä. Pietarista saapui vielä kolme linja-autoa lisää sekä Raudusta pienen odottelun jälkeen kaksi linjuria, joten kaikki kahdeksan autoa olivat täynnä.

Saavuttuamme Sakkolan kirkon paikalle, olimme saaneen mukaamme myös kirkon muistokiven tekijän, eversti Tsertilinin Olga-vaimoineen. Sitten järjestäydyimme muistokiven ympärille. Esko Kallonen ja Esteri Hakanen laskivat seppeleen Kallosen puhuessa hautausmaalla lepäävien vainajien muistolle.

Matkaa jatkettiin edelleen Haparaisiin, josta venäläiset olivat kunnostaneet tien ajokuntoiseksi aina Taipaleeseen saakka. Taipaleessa pistäydettiin ensin venäläisten obeliskille. Näissä tilaisuuksissa olivat vetäjinä Käkisalmen kaupunginjohtaja Jevgeni Krasov ja everstiluutnantti Jevgeni Kulakov Kiviniemen kasarmilta.

Ohjelman avasi Jevgeni Krasov, soittokunta soitti maarssin, minkä jälkeen venäläisten veteraanien edustajat puhuivat. Suomalaisten puolesta puhui allekirjoittanut, Heikki Karttunen, yhdessä Aili Sulosaaren kanssa teroittaen rauhan ja ystävyyden merkitystä kansojen kesken.

Monien puheiden jälkeen seurasi juhla-seppeleiden lasku surumarssin säestyksellä, ja tilannetta juhlistivat myös kunnialaukaukset. Venäläisten puheissa selvisi heidän menetyksensä täällä nouseen 10 000 mieheen, jotka sodan mielettömyys heiltä vaati. Kun

yli kymmenen seppeleenlaskijaa oli järjestäytynyt riviin, ja soittokunta puhalsi surumarssi, oli hetki hyvin vaikuttava.

Seuraavaksi siirryttiin suomalaisten tuntemattomien vainajien ristille, jonka viisi vuotta sitten pystytimme Esko Kallosen ollessa toisena tekijänä sakkolaisien veteraanien kanssa.

Seppeleen laskijat järjestäytyivät riviin ja ensimmäisenä laskivat yhteisen seppeleen Käkisalmen kaupungin edustaja ja Kiviniemen kasarmin joukko-osaston edustaja everstiluutnantti Kulakov. Suomalaisten edustajana puhui ja laski seppeleen metsänhoitaja Ilkka Pietarinen.

Soittokunnan puhaltaessa täälläkin surumarssia kymmenet seppeleiden ja kukkien tuojat marssivat suomalaisten tuntemattomien sotilaiden ristille. Tilaisuus oli niin vaikuttava satapäisen yleisön ja veteraanien todistaessa, etteivät sanat riitä sitä kuvailemaan.

Puheiden, veteraanien ja kukkien ystävällinen henki jäi kaikkien mieleen. Vaikka seremonioista vastasivatkin venäläiset, he osoittivat suurenmoista kunnioitusta tuntemattomille suomalaisille kaatuneille. Kukkien ja seppeleiden paljous ylti melkein ristin poikkitaivon korkeuteen.

Lähtöhetkellä kymmenet veteraanit tahtoivat puristaa meidän kättämme, lahjoja jaettiin molemmiin puoliin ja toivottiin seuraavaa tapaamista.

Kiviniemessä jatkettiin juhlaa "kalenoilla" Karjalan ryhmän ja venäläisten veteraanien kanssa. Matkan järjestäjät kiittävät kaikkia mukanaolleet avustamisesta.

Heikki Karttunen

Venäläiset veteraanit saapuivat tilaisuuteen juhla-asuissa kaikkine kunniamerkkeineen.

Käkisalmen kaupunginjohtaja Jevgeni Krasov (vas.) ja everstiluutnantti Jevgeni Kulakov, kaartinpioneerien edustaja Kiviniemen kasarmilta, laskivat seppeleen Taipaleen ristille.

SAKKOLAN PITÄJÄJUHLAT HELSINGISSÄ 6.8.

Muista tulla mukaan – kesäinen pääkaupunki kutsuu!

Matkamuistoja

Vesilahden karjalaisten ensimmäisellä yhteisellä Sakkolan matkalla 19.-21.6.1995. oli mukana 21 Karjalasta kiinnostunutta, sukujuuriltaan mistä hyvänsä, kuten ilmoituksessa oli mainittu. Oli ihan niitä "alkuperäisiä Sakkolan rotuporsaita", kuten puheenjohtaja Sinikka Ojala, os. Lamppu (Petäjärven Kosela) sihteeri Sirpa Kurikka Petäjärven Ryhmässä syntyneen Soinin jälkeläisenä. Haidermaan Voloskaa matkalla edusti lempäläinen, tämän tarinan kirjoittaja, joka ei ollut Karjalassa koskaan käynyt.

Meitä ensikertalaisia olikin mukana 14. Joukossa oli monia, joilla ei ollut mitään yhteyksiä Karjalaan, mutta oli halu nähdä se, "kun sen kauneudesta on niin paljon puhuttu". Kauniit vesistöt ja hiekkarannathan sieltä parhaimpina mieleen jäivät. Muut näkymät ja

kokemat ovat aivan eri juttu.

Matkaa tehtiin vesilahtelaisen autoliijan, Markku Nuoran, luotettavassa kyydissä ja opastuksessa. Hänen isänsä Arvo oli syntynyt Petäjärveltä. Normaalin taksiautoilun lisäksi Markku on erikoistunut Karjalan matkoihin ja hänellä on niistä varmaa kokemusta.

Mutta nyt muutamia mieleen jääneitä tapahtumia muistikirjaan katsomatta. Menomatalla Vaalimaalla tulliluetteloa täytettäessä. - Matkan tarkoitus kohtaan kirjoittakaa turistimatka, Markku Nuora neuvoo. - Ei tää uo miulö mikkää turisti- matka, mie uon kottii mänös, toinen Ryypön sisaruksista vastusti. - Siitä huolimatta kirjoitatte turistimatka.

Niin on ränstyneitä laitoksia, että ruoste tippuu joka paikasta. Täällä on helppo lyödä päänsä Karjalan mäntyyn.

Miksikään kuumaksi linjaksi ei arveltu maassa makaavia puhelinlankoja- ja pylviä. Näkymistä riitti puhetta.

- Myö löyvetii mansikkoi, ilmoitti yksi kotiseutumatkalainen ja heilutteli heinässä kahta mansikkaa.

Törömäältä eivät olleet mansikkassa Ryypön sisarukset Inkeri ja Kyllikki, vaan he olivat löytäneet niitä patikkamatkallaan lapsuutensa uimarannalle Likolammille.

Autossa matkalla Kiviniemestä Petäjärvelle etsimme silmät tarkkana talvisodan aikuisia panssariesteitä metsän laidasta. Kurikan Soini, 68 v, selitteli hiljaa itseksensä, mutta hänet kehoitettiin puhumaan mikrofonin, että muutkin kuulisivat. - Nii on kasvant vitsikkoo kahtapuolt, ettei täs tiijje itsekkää mis ollaa, Soini sanoi. Tietä oli oikaistu, mutta esteet löytyivät.

Nimi Tissinotko herätti hilpeyttä. Joku totesi pettynään paikan näyttävän tasaiselta kuin lana, ei mitään notkoa. Entinen taistelupaikka.

Paikoista ja asioista käytiin toisinaan pientä kinaakin. Yksi kiista päättyi nauruun, kun Sinikka tunnusti Soinin olleen oikeassa. Sinikalla oli ollut kartta väärinpäin.

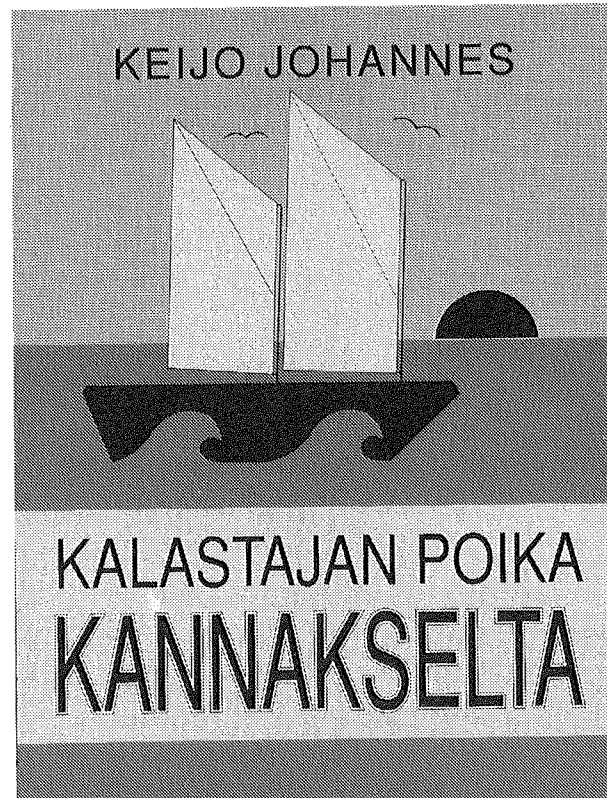
Sakkolan kirkon raunion betonikourut Eero Kukko (vennäinvalkjarveläinen, joka oli Kiviniemestä tullut völjyymme) selitti entisiksi bunkkereiksi. Silloin Sinikka huusi: Väärin, väärin, väärin. Niissä on olleet kirkon lämmityslaitteet lattian alla. Eero sanoikin vain arvelleensa.

Seitsenkymppinen lempäläinen Alma Kivisalo (Kurikka) muisteli lapsuus- ja nuoruusmaisemiaan. Kotoa oli yksi kilometri Petäjärven rantaan. "Petäjärves uitii kärmeihe kans." Suvannon rantaan ooli kolme kilometriä. "Ainhan sinki marnuttii."

Suvannon rantaan ja kotipaikoille mekin matkallamme marnusimme. Toisilla ei ollut enää kotia jäljellä, oli vain kotipaikka. Joitakin taloja oli tallella, muunmuassa Kitusen talo. Olihan se varmaan vähän rapistunut, mutta oli sitä "komistettukin" kuistilla ja tv-antennilla. Kotitunnelmista toisella kertaa.

Hanna Kitunen

Mie luulen, jot sie väleli luvetkii tiän kirjan!

Hinta: 100 mk+ toimituskulut.

Soita ja tillua! Puh. 90-505 1897

Suomen ensimmäinen urheiluopisto Sakkolassa

Suomen ensimmäinen urheiluopisto sijaitsi Sakkolan Kiviniemessä, nykyisessä Losevossa. Aikoinaan siellä valmentautuivat olympialaisiin muunmuassa Heikki Savolainen, Robert Oksa ja Paavo Nurmi.

Opiston paikka löytyi kiviniemeläisen Väinö Rämön avustuksella. Hän oli nähnyt silloiset olympiavoittajat harjoittelemassa siellä.

Väinö Rämö totesi opiston rakennuksen päädyn alaosan olevan lähen entisenlaisen. Urheilukentästä sen sijaan ei näkynyt mitään jälkeä. Mutta Vuoksen virta välkkyi puitten lomitse, jotka olivat kasvaneet kentän paikalle.

Opiston rakennuksessa asuu nykyisiä Sakkolan asukkaita, joille paikka ei varmaankaan kerro mitään.

Samppa Viskari

Urheiluopisto löytyi vieläkin Kiviniemestä. Kuvassa on vanhan valokuvan oikeanpuoleista päätä. Vanha kuva puolestaan on Karjalan urheiluteoksesta. Sen teksti kertoo: Suomen Urheiluopiston päärakennus li vv. 1929-31 näin komea, mutta se ei sijainnut Vierumäellä vaan Kiviniemessä. Tämän entisen luonnonparantolan lahjoitti SVUL:lle Tukholman ja Antverpenin olympiakisojen ampujamme lämminhenkinen urheilunystävä, tehtailija Nestori Toivonen.

Lähtö jatkosotaan 1941

Sakkolan poikien lähtö jatkosotaan tuli kesäkuun 16. päivänä 1941. Silloin tuli tieto, että on julistettu yleinen reservin liikekannalle pano. On mentävä sotilaspassissa mainitulle suojeluskunnan talolle. Siellä jaettiin aseet ja sotilasvarusteet ja kaasunaamari.

Sitten noustiin junaan mullivaunuihin, joihin oli laitettu laverit lankuista nukkumista varten. Mäntyharjulla noustiin junasta, kunnes tuli uusi määräys nousta junaan. Nyt matkattiin kohti Joensuuta. Hamlahden asemalla päättyi junakyyti. Alkoi pitkä marssi kohti Korpiselän pitäjää.

Vasta heinäkuun 10. päivänä kello 4. alkoi sota.

Viljami Virolainen

TILAA SINÄKIN
OMA
SUVANNON SEUTU

Kesäkuun kuulumisia Sakkolassa

Joukko sakkolaisia yhdessä pyhäjärveläisten kanssa matkaili kahdella linja-autolla neljän päivän reissulla 16.6.1995. kotiseutua tutkimaan ja käen kukuntaa kuulemaan. Ja kyllä käki kukkui, aivan niin kuin ennenkin.

17.6. olivat vuorossa kotikyläkäynnit. Päästiin omalla linja-autolla Viljasen Veikon kyydissä Haparaisiin ja Keljaan. Mukana oli muunmuassa 14 Karvasen-Karvosen suvun jäsenstä, jotka tutustuvat Veikko Karvosen johdolla Keljan maisemiin.

18.8. tehtiin Konevitsan ja Taipaleen retket. Taipaleen retkestä on selostus toisalla lehdessä.

Sakkolan kirkon muistokiven läheisyyteen on rakennettu toinen muistomerkki, josta oheinen kuva. Merkkiin on kiinnitetty laatta, jossa suomeksi on kirjoitettu: 1918-1939, 1941-1944 sodissa kaatuneiden hautamuistomerkki. "Oi ihmiset toistanne ymmärtäkää, niin kaunis, kaunis on maa". Eino Leino.

Ilmeisesti sama teksti on myös venäjän kielellä.

Koska allekirjoittaneen eikä muidenkaan retkeläisten tiedossa ole, milloin ja kuka on merkin pystyttänyt, toivottaisiin vaikkapa Suvannon Seudun palstoille saatavaksi selostus uuden merkin historiasta.

Kirkkomaan hankkimisessa suojelualueeksi on saatu yhteyttä paikallisiin viranomaisiin. Siitä lisää myöhemmin.

Sakkolan kirkon muistomerkkin läheisyyteen on ilmestynyt uusi hautamerkki. Kenenkä on aikaansaannos?

Matkalla tutustuttiin myös Virstakivellä Sakkolan ja Metsäpirtin rajalla sijaitsevaan 126 suomalaisen sankarivainajan hauta-alueeseen. Alue on laaja ja ympäröity kiviäidalla. Tälle alueelle on tarkoitus oikeusministeriön sotavai-

najatoimikunnan puolesta pystyttää muistokivi.

Matkan vetäjänä lausun parhaat kiitokset kaikille matkatovereille. Tavataan Sakkola-juhlilla Helsingissä.

Esko Kallonen

Oriveden sotaveteraanit Kannaksen taistelupaikoilla

Oriveden Sotaveteraanien kesämatka suuntautui tänä kesänä Karjalan Kannakselle viime sotien taistelupaikoille 1.-3. heinäkuuta. Matkareitti oli Viipurista lähtien rannikotietä Terijoelle.

Poikkesimme Johanneksen kirkonmäelle Koiviston kirkolla. Terijoella yövyttiin ja sieltä matka jatkui Valkeasaaren asemalle, jossa katseltiin vanhoja taisteluasemia. Asemia, missä monet Oriveden miehet olivat rintamalla ja myös Sakkolan miehiä oli tällä loholla.

Maisemat ovat muuttuneet ja metsittyneen, oli vaikea päästä joka paikkaan.

Teitten huonon kunnan ja heikon oppaan johdosta Valkeasaaren kirkonkylä jäi näkemättä. Pienen harhaanajon jälkeen saavuimme Lempaalaan. Kävimme Munakukkulassa ja Pappilanniemessä - täällä entiset taistelupaikat olivat hyvin tunnistettavissa. Mukana oli myös sellaisia veteraaneja, jotka olivat näillä taistelupaikoilla jatkosodassa.

Teuvo Viskari piti muistopuheen entisillä kirkon rappusilla ja rovasti Antero Juntumaa rukoushetken. Oriveden Sotaveteraanien havuseppeleen sinivalkoisin nauhoihin laskivat muistomerkkin viereen veteraanien varapuheenjohtaja Pentti Koppanen ja Heimo Viskari. Veteraanien lauluryhmä lauloi muun yleisön kanssa virren Siunaa ja varjele meitä.

Harrastunnelmaisen tilaisuuden jälkeen osa osanottajista kävi vielä illan jatkoksi Taipaleen joella. Näin Oriveden Sotaveteraanit saivat katsauksen myös Sakkolan maisemista ja olivat erittäin kiinnostuneita ja tyytyväisiä näkemäänsä.

Seuraavana, lähtöpäivänä, jatkoimme matkaa vielä Äyräpään ja Ihantalaan. Tiivis ja mieleenpainuva matka oli uutta myös Oriveden veteraaneille, joitten toiminnassa me useat sakkolalaiset veteraanit olemme olleet vuosikausia voimakkaasti mukana.

Matkan antia miettiessä jäi mieleen ja kuvaksi se, että esimerkiksi Johanneksen Koiviston ja Ihantalan kirkon alueet olivat paljon siistimmässä ja paremmassa kunnossa kuin Sakkolassa.

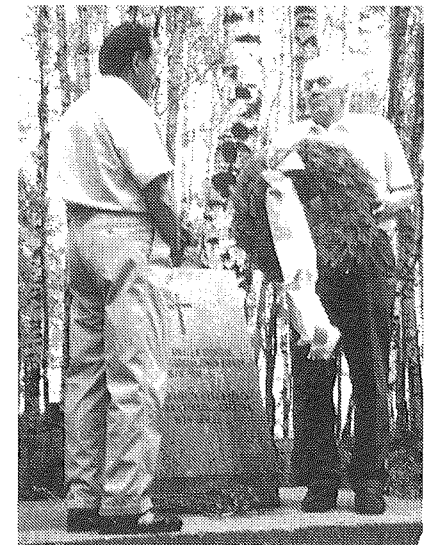
Suvanto-Säätiön taholta on ilmoitettu, että 1997 Sakkola-juhlat pidetään Sakkolassa. Saattaa olla, että säätiön piirissä onkin jo tehty suunnitelmia kirkon seudun siistimiseksi. Jos eii, niin eikö laiteta ensi kesänä paikat kuntoon? Talven aikana suunnitelmat ja yhteydet paikallisiin viranomaisiin ja käydään

sitten runsaslukuisella työporukalla talkoisiin ja töihin käsiksi.

Jos Suvanto-Säätiöllä ei ole tarpeeksi varoja tähän, niin keräys pystyyn. Ainakin meillä mukana olleilla jäi tällainen ajatus itämään. Kirkonmäki ja sankarihauta on niin arvokas paikka, että alueen alennustila pitää saada kuntoon.

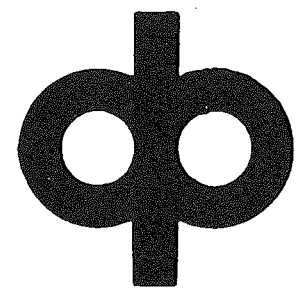
Kesäisin retkiterveisin Oriveden ja sakkolalaisten veteraanien puolesta

Heimo Viskari

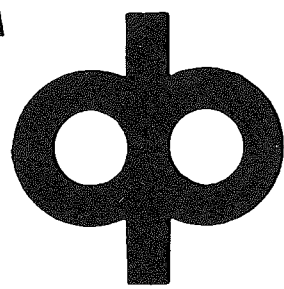

Sakkolan kirkon muistomerkillä Heimo Viskari ja Pentti Koppanen havuseppelettä laskemassa.

Sakkolaisia veteraaneja sekä useita oriveteläisiä veteraaneja, jotka olivat talvi- ja jatkosodassa Sakkolan rintamalohkolla, kävivät katsastamassa kesäretkellä vanhoja tuttuja tantereita.

TÄMÄN PÄIVÄN PANKKIPALVELUA
— PERINTEISIIN NOJAUTUEN —
TAMPEREELLA JA YMPÄRISTÖSSÄ
TAMPEREEN SEUDUN
OSUUSPANKKI

Hetkiä Haitermaasta

Haitermaan koulu, rakennettu vuonna 1926. Kuva on otettu kesällä 1926, kun pihaa ei vielä ole raivattu.

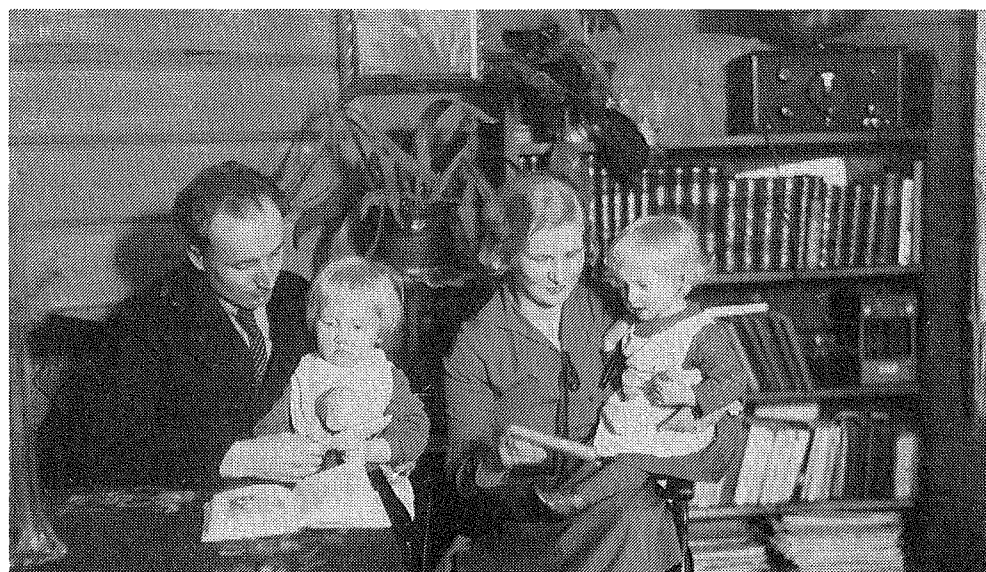
Talvinen kuva Haitermaan koulusta 1930-luvulta.

Ensimmäiset opettajat koululle tulivat syksyllä 1926. He olivat Sanni ja Viljam Naskali.

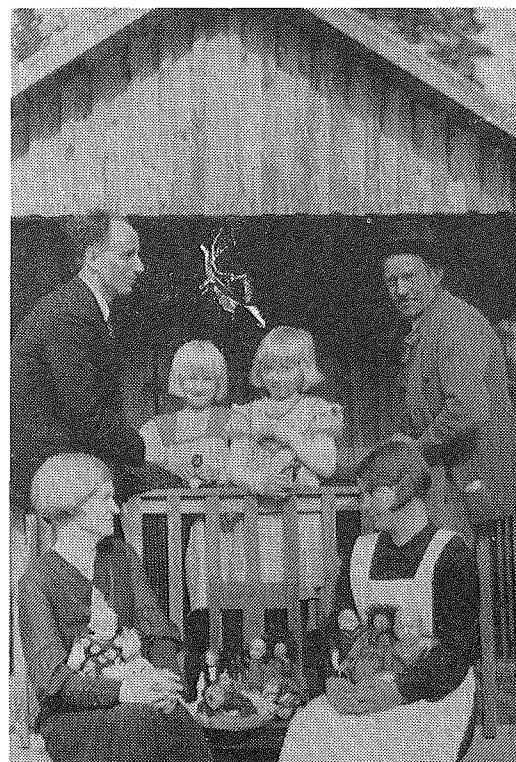
Muita opettajia olivat Saukko ja Lukka, keiden etunimet eivät ole tiedossa. Myöhemmin tulivat Jaakko Hukkanen ja Linnea Tamminen (myöhemmin Naskali).

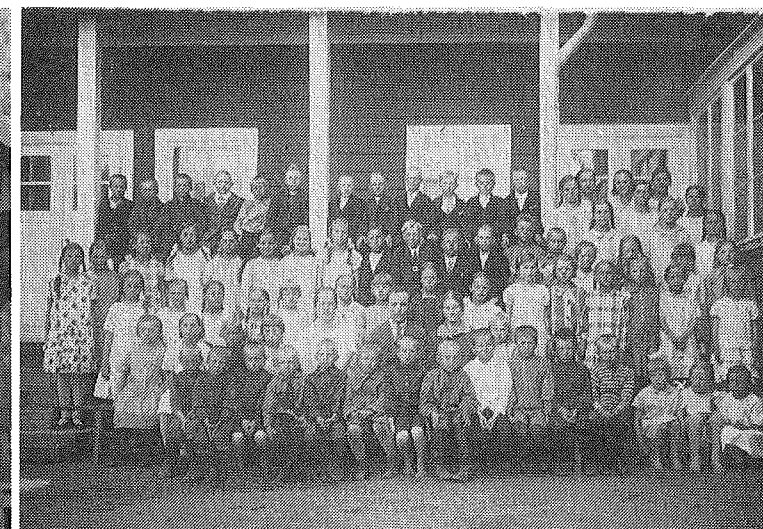
Opettajaperhe kotiloissaan, mukana tyttäret Sirkka ja Kerttu.

Sanni ja Viljam Naskali Viron matkalla kesällä 1935.

Sirkka ja Kerttu leikkivät mökkinsä kuistilla. Vieraksi sinne on tullut isä, äiti, Hirvosen pappa ja Hilja-täti.

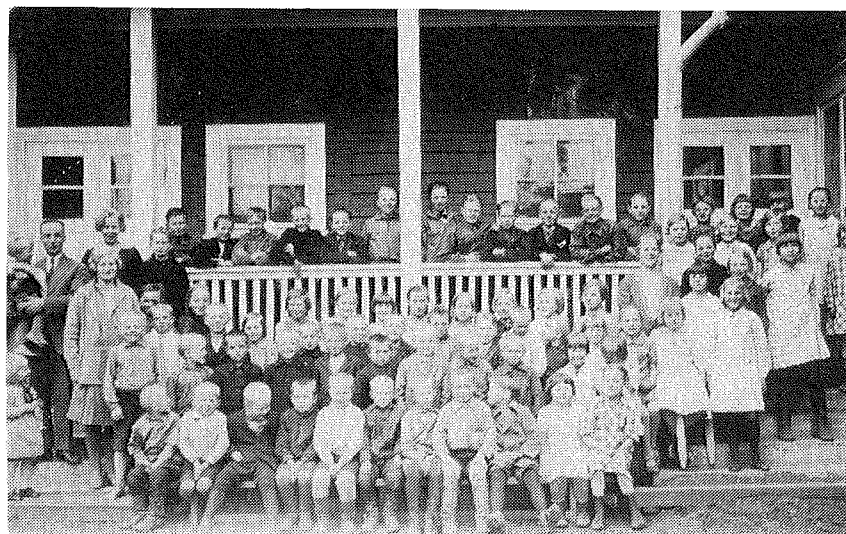

Luokkakuvia 1930-luvulta.

Valokuvia albumeistaan lainasivat Sirkka Immonen, Kerttu Naskali, Linda Hankkila ja Kaarina Kekki. Kiitokset heille.

Nämä sivut kokosi haitermaalaisille tervehdykseksi Venla Vennola, omaa sukua Naskali, Lempäälästä.

Luokkakuvaa ja alempi rivi on jatkokoululaisia 1930-luvulta.

Haitermaan lotat ja suojeluskuntalaiset 1930-luvulla.

Kuulumisia Inkeristä

Sakkolaisella, nykyisin Lempäälässä asuvalla, Sirkka Kuuppola oli keväällä tilaisuus käydä matkalla Inkerissä. Ohessa otteita matkakuulumisista.

Matkan vetäjänä toimi Helli Vilpas Lempäälästä, ja mukana Kristillisen Eläkeliiton matkalla oli väkeä etupäässä Tampereen ympäristöstä. Olimme varustautuneet ruokatavaralla ja muilla tuliaisilla, kun tiesimme majoittuvamme perheisiin. Mukana oli myös paljon vaatetavaraa - paikallinen diakoniaväki lajitteli ne tarpeisiinsa.

Meidän emäntämme oli 66-vuotias Hilma, toimelias ja siisti. Hänellä oli venäläinen mies Toivo. Entinen mies oli ollut suomalainen, mutta kuollut tapaturmaisesti. Perheen kaksi lasta elivät jo omissa perheissään. Mies ja lapset eivät osanneet puhua suomea, mutta Hilma oli hauskaa, kun mie hoastoin iha sammoa murretta ko heäki.

Heillä oli puutarhaa ja iso perunamaa, josta tulee koko talven perunat. Joka talon pihassa kasvoi kolme metriä korkeita vadelmia, mitä ihmettelin.

Hilma oli käynyt kaikki samat kohtalot läpi kuin muutkin inkeriläiset sodan aikana. Hän oli ollut myös Suomessa, asunut Siurossa ja sieltä palautettu silloiseen Neuvostoliittoon.

Seuraavan aamun jumalanpalvelukseen linja-automme haki meidät. Sisärukkaset Elviira ja Olga palvelivat meitä, kun tiesivät jokaisen majapaikan. Eläkkeellä oleva pappi Yrjö Trygg Kouvola oli meillä matkassa ja hän toimitti siellä kirkolliset palvelut ja oli myös hyvänä oppaana.

Hän katseli meitä matkalaisia autossa ja kertoi hiljattain pitäneensä rippikoulua Tuutarissa: ne rippikoululaiset olivat ihan meidän ikäisiä ja näköisiä. Siellä oli ollut myös meidän Hilja-emäntämmekin rippikoulussa.

Jumalanpalveluksen yhteydessä lauloi myös Tuutarin naisten kuoro kauniissa kansallispuvuissaan. Erityisesti Inkeri laulu "Omal maal" herkisti mielet niin ettei taitanut kuivaa silmää olla. Ankeat olosuhteet eivät ole heillä tukahduttaneet Jumalan sanan nälkää. Tuutarissa

ei ole omaa kirkkoa, vaan he pitävät jumalanpalvelukset vanhassa luostarirakennuksessa. Uusi kirkko on kyllä toiveissa.

Ennen sotaa Tuutarissa oli kaunis iso kirkko, johon oli sopinut yli 2000 henkeä. Kylläkin oli ollut seurakunnassa yli 70. Kirkko oli tuhoutunut sodan aikana niin kuin kylätkin. Nyt he asuvat siellä venäläisten joukossa hajalleen riipeltuinä.

Jumalanpalveluksen jälkeen läksimme Skuoritsan kirkkoon parinkymmenen kilometrin päähän. Se oli kaunis parakkimallinen suomalaisten rakentama uusi kirkko. Tehty kolmessa päivässä talkoilla, tuotu topatut tuolit ja sisustuksetkin Suomesta. Seurakunnan pappina oli Polvijärveltä eläkkeellä oleva kirkkoherra, joka käy Suomesta käsin toimittamassa kirkon palvelut. 18-vuotias urkuri Lempi oli koulutettu omasta takaa.

Kirkkoherra kertoi seurakunnan olleen myös marttyyri-seurakunta. Sodan aikana murhattiin seurakunnan pappi ja viime syksynä kirkon vartija.

Skuoritsassa oli valmistumassa myös palvelutalo. Vanhasta tehtaasta suomalaiset olivat rakentaneet nykyaikaiset tilat 15 vanhukselle. Paikkakunnan vanhainkoti oli myös suomalaisten rakentama.

Seuraavana päivänä oli edessä jo kotimatka, vilkuttelimme saattajillemme. Tullessa Pietarissa saimme vielä nähdä suuret kansanpaljoudet, kadut täynnä kansaa menossa johonkin voitonjuhlan näytöksseen, kun heillä oli samanaikaisesti sodan loppumisen 50-vuotisvoiton juhlat parhaimmillaan.

Kun tulimme Suomen puolelle, luimme lehdestä, että Suomikin oli sekaisin. Täälläkin oli voiton juhlat, kun Suomen Leijonat olivat voittaneet jääkiekon maailmanmestaruuden.

Päällimmäiseksi tunnelmaksi matkalta jäi inkeriläisen väen ylenpalttinen ystävällisyys ja vieraanvaraisuus ankeista oloista huolimatta. Eikä meidän suomalaisten ole aihetta tyytymättömyyteen ja valituksiin.

Sirkka Kuuppo

Uusia majoitustiloja Kiviniemeen

Sakkolasta 2.7. tullut autoilija Markku Nuora Vesilahdesta kertoi Kiviniemeen valmistuneen paikallisen asukkaan omistaman majapaikan, johon voidaan sijoittaa 14 henkilöä. Tilat oli esitelty Nuoralle, joka oman näkemänsä perusteella totesi paikan siistiksi. Paikka on Kiviniemen kosken rannalla noin 300 metriä hotelli Losevskajasta.

Lähistöllä on myös toinen uusi majapaikka 10 henkilölle. Nuora mainitsi Musakan lomamökit Pyhäjärven puolella. Niitä on myös mahdollisuus käyttää. Vuoden 1997 Sakkola-juhliin menijöillä on siis lisää yötilaa tiedossa.

- Juhlamatkalle on jo ollut kysyjä, muttei ihan vielä tarvitse paikkoja varata, sanoi Markku Nuora, joka 14. heinäkuuta lähti vuorostaan Kurkijoki-kierrokselle. -hk

Kiviniemä muistellessa

Sinut Karjala näin taas pitkästä ajasta kesämaiseman ollessa kukkeimmillaan. Vielä nytkin se mieleen tuo lapsuuden taikaa joka mielestä ei häivy milloinkaan. Siellä juoksimme pitkin Saijanjoen rantaa ja mansikat aholta poimittiin. Yli joen uimme Kaitalan rantaan pieni koski meitä kun kiehtoitiin. Virta kuljetti silloin kuin elämä nyt meidät kauaksi kotoa on heittänyt. Silti muistoissa lapsuus on ajoista parhain vaikka kohtalo ryösti sen meiltä liian varhain.

Muistorikkaasta matkasta 1995 Kiviniemeen kiittäen

Ebba Mäkinen

Muistikuvia vuoden 1918 sodasta

Olin kahdeksanvuotias, kun lähdimme Sakkolan Röykkylästä kohti Kivennapaa, mistä isäni oli ostanut talon. Muistan, kuinka Aune-täti seurasi muutokuormaamme silmiään pyyhkien ahon kulmaan, mihin jäi katselemaan veljensä matkaanlähtöä. Muutto tapahtui keväällä, joten kansakoulua käyneet veljeni ja sisareni joutuivat asumaan koulun loppuun setäni luona.

Ajan tavan mukaan pidettiin huuto-kauppa, josta muistan sen, miten ”Röykynniemen herra” Katras huusi vanhan luodikon ja herätyskellon, ripusti kellon aidan seipääseen ja ampui kellon hajalle. Katras rakennutti Röykynniemeen komean huvilan, mutta lienee joutunut myöhemmin taloudellisiin vaikeuksiin.

***

Niihin aikoihin rakennettiin Hiitolan-Raudun rataa ja meilläkin asui rautatieläisiä. En ollut koskaan nähnyt rautatietä ja kuvittelin sen olevan rautapellillä päällystetty tie. Nyt reititimme kulki rautatien yli Kivennavalle.

Isääni pidettiin paikkakunnalla katevänä miehenä. Hän teki yleensä kaikkea, mitä tehtäväksi tuotiin. Paitsi suutarintöitä ja valjaita, hän rakensi muunmuassa tuulivoimalla toimivan pärehöylän. Myöhemmin Keljaan muutettuamme muistan nähneeni sen siellä. Vanhan Suomen Kaartin torvensoittajana hän lienee ollut myös musiikaalinen. Ainakin äiti sanoi hänen soittavan mitä hyvänsä soittopeliä. Kerrotaankin, että kun pari naisihmistä oli tullut Viipuriin asioilleen ja samanaikaisesti näkivät sotilassoittokunnan marssivan Torkkelinkadulla, tuli eukoille kiire. ”Hei Salomon, äitis lähetti siul paketin”. Isä oli vaan ryhdikkäästi marssinut soittokunnan mukana. ”Kyllä on Salomon tullut yläpeäksi Viipurissa”, arvelivat eukott, mutta päättivät kuitenkin

kin mennä vielä kasarmille tarjoamaan äidin tuomisia. Sitten olivat kyllä kelvanneet.

***

Kivennavan Kauksamolla ehdimme asua vain keväästä syksyyn, kun olot muuttuivat rauhottomiksi. Talo, jossa asuimme, oli entinen kauppatalo, suuret huoneet ja paljon mielenkiintoisia asioita, muunmuassa suuria puutarha ja vanha piano. Jostain syystä isä ei kuitenkaan viihtynyt ja muutimme toiseen samassa kylässä olevaan taloon.

Pian alkoi paikkakunnalla liikkua punakaartilaisia, jotka majailivat taloissa luvalla tai luvatomasti ja ottivat tarvitsemansa kysymättä lupaa. Meille kotiin ilmestyi komennuskuntia, jotka kaivoivat ampumahautoja pelloillemme ja tulivat sisään suurin joukoin vaatien keittämään kahvia. Oli kuitenkin mukana omat kahvit.

Punakaartilaiset vaativat usein kyyditsemään milloin mihinkin. Vanhin veljeni Kalle joutui kerran viemään kahta punakaartilaista Lipolaan, muutaman kilometrin päähän. Mutta kun miehet rupesivat matkalla ammuskelemaan huvikseen, hevonen pillastui ja lähti suin päin laukkaamaan. Reki kaatui kyydittävineen tien sivuun ja Kalle, isän turkki päällä, lähti tarpomaan kotiin päin. Jonkun kilometrin päästä hän sitten näki hevosen aidan tolppaan sidottuna. Myöhemmin, jo rauhan palatua, tämä talo osoittautui meidän tulevaksi kodiksemme.

***

Tilanne kiristyi päivittäin niin, että jouduimme hakemaan suojaa peruna-kuopasta. Minä vietin kuopassa vain yhden yön ja tulin isänsä kanssa kotiin seuraavaksi yöksi. Kasasimme penkkejä

ynnä muuta uunin viereen suojaksi luodeilta. Tuli siihen joku punakaartilainen ja sanoi, ettei tuo mitään auta ja neuvoi kasaamaan heinän-siemensäkkejä, joita meillä sattui olemaan. Muut perheemme jäsenet viettivät kuopassa kaksi yötä. Kotieläimet suojasimme luomalla lannan navetan seinille.

Sitten alkoi varsinainen rytinä. Ensimmäiset sanoivat meillä majailleet punakaartilaiset, että omat miehet siellä vaan ampuvat. Mutta pian alkoivat kiireen vilkkaa painua kaivamiinsa ampumahautoihin. Ammunta kiihtyi silmitömäksi räiskeeksi. Näimme, miten talomme nurkalta mies tulitti kiivaasti ja lähti juoksemaan tullakseen itse ammutuksi.

Tämän jälkeen ovi kiskaistiin auki ja kolme valkoisin käsivarsinauhoin varustettua miestä osoitti kivääreillä isää karjaisten ”Oletko sinä punikki”. Isä vietiin koululle, missä asia kyllä selvisi ja isä pääsi kotiin. Tätä ennen oli joku punakaartilainen käynyt antamassa ankaran ukaasin, että hevonen rekkineen on oltava koulun luona heti. Viestin tuoja meni menojaan ja isä oli kiperän paikan edessä. Hän tiesi, että jos hän nyt antaa hevosen, se on hevosen menoa. Sen sijaan hän rikkoi langet ja rupesi niitä muka korjailemaan sekä lähetti Kallen ottamaan selvää, mitä koululla tapahtuu. Kalle tuli ja sanoi, että koululla vallitsee täydellinen sekasorto ja kaaos. Miestä ja rekeä menee tien täydeltä rajalle ja siellä on ”kova kiromeno”.

***

Veljessodan jälki oli lohduton. Ruumiita siellä täällä ja lisää oli tulossa. Jouduimme näkemään, miten meidänkin tunteiamme ihmisiä teloitettiin sokean vihan vallassa. Vankileireillähän kuoli enemmän ihmisiä kuin itse so-

Lippo ja Poju - hyvät evakko- kuormien vetäjät

dassa. Olen ihmetellyt, miksi meidän perhe säilyi vahingoittumattomana, vaikka olimme koko ajan luodeille alttiina. Onneksi siihen aikaan ei ollut miinoja käytössä kuten nykyään.

Kun olimme Kallen kanssa hevosta hakemassa, kohtasi minua outo näky. Metsässä makasi kolme kivääriä ja kolme patruunareppua. Kiväärit varustettu punaisilla tilkuilla. Ammuskelimme huviksemme, oli kiva nähdä, miten maa töyssähti, kun läheltä ampui. Ampumatarvikkeita kertyi lisää, kun rupesimme täyttämään ampumahautoja. Sieltä löytyi laatikoittain patruunoita ja muutakin kamaa. Äiti löysi pyyheliinaan käärityn konekiväärin lukon. Siitä oli luvattu 50 markan löytöpalkkio, mitä ei kyllä koskaan saatu.

***

Muutenkin leikkimme olivat kovin sotaisia. Irroitimme luodin saunan seinänraossa vääntämällä ja näin saadun ruudin keräsimme isoon astiaan. Keräsimme ison kasan tiiliä ja niiden alle varsinaisen pesän ruutia varten. Kun sitten sopivan välimatkan päässä sytytettiin tämä komeus, niin olihan melkoinen roihu.

Vanhin sisareni oli jos syksyllä lähtenyt opiskelemaan opettajaseminaariin, emmekä olleet hänestä kuulleet koko sodan aikana mitään. Sen vain tiesimme, että Heinola oli hänen opiskelupaikkansa. Kun sitten kevät oli pitkällä, hän ilmestyi näköpiiriin ”parsselireppu” selässään ja vinoneliokokardi lakissaan. Hän oli joutunut senaikaisiin lottahommiin tai miksi niitä silloin kutsuttiin. Tästä hän sai myöhemmin mitalin.

Vaikka olen elämäni varrella joutunut kokemaan yhtä ja toista, palaavat silloin koetut hetket jatkuvasti kirkkaina mieleen.

Aapo Karppanen
Helsingissä 16.2.1995.

Talvisota oli alkanut. Vilakkalan kylästä katsottuna taivaanranta punoitti tulen liekkien vaikutuksesta Metsäpirtin ja Raudun suunnalla. Rajakylä paloi. Käytävästä taistelusta viesti myös se, kun Koverojan suunnalta yhtenä jonona tulleet sotilasosastot ohittivat Vilakkalan kyläaukion siirtyen kohti rintamalinjoja. Siinä meni jalkaväkeä, ratsumiehiä, monenlaista kuormaa, höyryäviä kenttäreitteitä, tykkivaljakoita ynnä muuta. Sotahevosen tehtävä oli niin toisenlainen. Mitä sotahevonen sai kokeakaan sodan aikana?

Lipon ja Pojun tehtävät muuttuivat. Lippo oli tavallinen suomalainen työhevonen, ruskea vanhanpuoleinen tamma. Sillä oli vaalea, tuuhe harja. Se oli varsonutkin lammashaassa. Lippo oli tottunut rauhan töihin, tuskin sitä olisi kelpuuttukaan sotahevoseksi. Sodan nyt alettua Lipon oli lähdettävä vetämään perässään evakkorekeä.

Monien hepojen tapaan se lähti kotitallista viimeisen kerran lähtökäskyn tultua. Lippo valjastettiin kuormatun evakkoreen eteen. Asianpäähän sidottiin varsansa Poju ja matka monien muassa

saattoi alkaa suorinta tietä Vilakkalasta Saapruun ja sieltä edelleen Kostermaahan. Tuo matka oli kaikille raskas, matka keskeytyi monesti, kun lentokoneista ammuttiin. Kotinsa jättänyt evakkoväki pyrki suojautumaan, hevoset korskuivat, hypähtelivät ja vapisivat ammunnan aikana. Kukaan ei tiennyt, mikä oli matkan lopullinen määränpää, se selvisi myöhemmin.

Poju oli ollut ennen sotaa toisten varsojen kanssa yhteislaitumella kesän aikana Ylläppään niemessä ja saanut ajoharjoitustakin. Se oli hyväkuntoinen ja kulki mukana aika hyvin. Lippo siirtyi muille laitumille jo sodan aikana. Pojusta tuli hyvä työhevonen sopeutuen parihevoseksikin kyntöhommissakin. Sekyllä osasi osoittaa haluttomuuttakin, tiukan paikan tullen tuli potkujakin. Mutta se totteli omaa väkeä kuitenkin.

Kesällä 1944 Poju toi muiden muassa evakkokuorma siinä missä muutkin pollet Sakkolasta Rautalamille asti - palvelen isäntäänsä vielä toistakymmentä vuotta sotien jälkeen.

Tapio Kuoppo

Kotipiha

On kotipiha muuttunut
aivan outo ja vieras.
Lintuset laulavat pihapuissa
kesän riemua toivottaen.
Kaihoisa katse rauniot tuossa
mitä onkaan tapahtunut.
Koti lämpöinen piha pieni
viljapellot ja joenranta.
Kaikki on muuttunut
kaikki on toisin - vieras on maa.

Meiltä on poissa ihanat ajat
ystävät rakkaat ja koulutoverit.
Emme lannistu jatkamme vaan
onni on ollut myötämme aina.
Toivoo täynnä on elämä tää.

Ajatuksia yhteiseltä Riiskan matkalta.
Kiitos teille, seuralaisat

Laila Huuska

SAKKOLAN HISTORIA

Toinen, uusittu painos Sakkolan historiaa on edelleen saatavana, samoin kirja Sakkolan kylät tuvasta tupaan.

Kirjoja voi hankkia Osuuspankkien konttoreista Kuljussa ja Lempäälässä. Kirjoja myyvät myös: Eero Kurikka, Huhtamo puh. 932-64 506, Uuno Pulakka, Ruovesi puh. 934-476 021, Eino Kuisma, Punkalaidun puh. 921-767 4346, sekä Lempäälässä Anneli Kuisma, Eino Koiranen ja Esteri Lopenen.

Ainoastaan Elli Pulakka lähettää kirjoja postitse. Hänet tavoittaa numerosta 931-375 1241 tai kirjeitse osoitteesta E. Pulakka, Majamäentie 1, 37500 Lempäälä.

Sakkolan historia II maksaa 70 markkaa ja Sakkolan kylät tuvasta tupaan 110 markkaa. Postilähetyksistä peritään lisäksi lähetyskulut.

HANKKIKAA NYT PITÄJÄTEOKSIA — VAIKKAPA LAHJAKSI!

Kaikki sähköasiat voimme toimittaa edullisesti

NYT SÄHKÖLÄMMITYSASENNUKSET SOPIVASTI

RAASKAN SÄHKÖLIKE

A-RYHMÄN SÄHKÖURAKOITSIJA

VESILAHTI — PUH. (931) 739 541

PITO-KALAASI KY

JUHLA- JA MERKKIPÄIVÄPALVELU

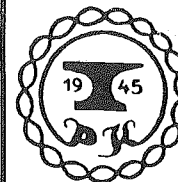
AILA JA KATI HEIKKILÄ puh. 931-433 902, 931-266 2002

VALMISTAMME JUHLANNE KOTITEKOISIN TUOTTEIN!

JÄRJESTÄMME MYÖS OHJELMAA.

— — —
AILA HEIKKILÄ Saarenkärjenk. 1 B

33300 TAMPERE puh. 433 902

PÄRSSISEN KONEPAJA

35500 KORKEAKOSKI

PUH. (931) 335 8204, iltaisin (931) 335 8435

Autopuh. 949 239 535

**Toimivia metalliovia, ym. rakenteita
Alumiinisia ovia ja ikkunoita**

Putkiliike P Nuora Ky

37560 KULJU

puh. 676 100

TILAA SINÄKIN
OMA
SUVANNON SEUTU

SUVANNON SEUTU

Suvannon ympäristön
kotiseutulehti,
ilmestyy 1995 8 kertaa vuodessa

Tilaushinta
70 mk vuosikerta

Ilmoitushinnat
1 mk, palsta mm (+ avv 22 %)

Toimituksen ja konttorin osoite
Rautasema 37550 Moisio
Puhelin (931) 3748 448 iltaisin

Postisiirtotili
TA 359 751

Pankki
TSOP
37500 Lempäälä
Tilinumero 522803-211955.

Vastaava toimittaja
Marjo Ristilä-Toikka

Toimituskunta
Esko Kallonen
Eero Koppanen
Ritva Koski
Juha Kuisma
Hannu Pauku